

Cuvântul Patriarhului Daniel la conferința clericilor din Arhiepiscopia Bucureștilor

Cuvântul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, adresat în deschiderea lucrărilor conferinței pastoral-misionare de toamnă a clericilor din Arhiepiscopia Bucureștilor, București, Palatul Patriarhiei Române, 11-12 noiembrie 2019.

2019 – Anul comemorativ al patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moisescu și al traducătorilor de cărți bisericești în Patriarhia Română

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a declarat anul 2019 drept Anul comemorativ al patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moisescu și al traducătorilor de cărți bisericești. Ne-am propus, așadar, în acest an să evocăm personalitățile marcante ale culturii teologice românești, care, prin ostenele lor cărturărești, au contribuit la luminarea credincioșilor prin cultură și la trezirea conștiinței românești.

Cu pioasă recunoștință și prețuire, îl comemorăm pe vrednicul de pomenire patriarh Nicodim Munteanu, al doilea Patriarh al Bisericii noastre. Născut în satul

Pipirig, județul Neamț, la 6 decembrie 1864, viitorul patriarh Nicodim a absolvit cursurile Seminarului Veniamin din Iași în anul 1890, desăvârșindu-și studiile teologice la Academia duhovnicească din Kiev (1890-1895), prin bunăvoința Sfântului mitropolit Iosif Naniescu (iun. 1875†26 ian. 1902), canonizat la 5 octombrie 2017, binefăcătorul său. A primit tunderea în monahism la Mănăstirea Neamț, primind numele de Nicodim (1894).

În anul 1909, a fost ales și hirotonit arhieru vicar al Mitropoliei Moldovei, iar trei ani mai târziu, la 18 februarie 1912, a fost ales episcop de Huși, unde a păstorit până la 31 decembrie 1923, când s-a retras din scaun. A revenit în mănăstirea sa de metanie, Neamț, care a cunoscut în timpul stăreției sale o nouă perioadă de strălucire.

În chiliile acestei mănăstiri, starețul Nicodim și-a continuat cu multă râvnă opera de traducător din literatura teologică rusă și, tot aici, a scris pagini inspirate care l-au impus drept un mare cărturar. Academia Română îl primise în rândurile sale, ca membru de onoare, încă din octombrie 1918, iar Facultatea de Teologie din Cernăuți îi conferise titlul de doctor honoris causa în anul 1920.

Activitatea sa de traducător este cu adevărat impresionantă: a tradus din limba rusă peste o sută de lucrări teologice și de spiritualitate și chiar lucrări ale „clasicilor” ruși Lev Tolstoi și Nikolai Gogol. Alături de Gala Galaction (pseudonimul literar al preotului Grigore Pișculescu, 1879-1961) și de preotul ebraist Vasile Radu (1887-1940), Nicodim a dăruit culturii teologice românești Biblia din 1936, viitorul patriarh traducând 27 de cărți vechi-testamentare. De asemenea, împreună cu profesorul I.D. Ștefănescu, a publicat Biblia ilustrată (Neamț, 1936; ediție anastatică: București, Ed. Nemira, 2010).

A tradus Psaltirea (trei ediții), Evangheliile (1924) și Noul Testament integral (cinci ediții: 1926, 1931, 1937, 1941, 1949). De asemenea, a inițiat colecția Ogorul Domnului (până la vol. 12 inclusiv colecția a purtat numele Semințe evanghelice pentru ogorul Domnului), care va cuprinde 36 de titluri, tipărite între 1932 și 1947, cele mai multe lucrări din domeniul exegezei biblice, dar și în cel al teologiei pastorale, morale și ascetice.

În ianuarie 1935, la venerabila vârstă de 70 de ani, pentru meritele sale culturale, a fost ales Mitropolit al Moldovei, fiind înscăunat la 4 februarie 1935. După patru ani, la 30 iunie 1939, a fost ales patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (înscăunat la 5 iulie), păstorind până la trecerea la cele veșnice la 27 februarie 1948. A fost înmormântat în Catedrala Patriarhală, la 4 martie 1948.

Arhipăstoria sa în scaunul patriarhal nu a fost una îndelungată (între anii 1939-1948), iar timpul scurt nu i-a îngăduit să aibă alte mari realizări în afara operei sale culturale, cu adevărat monumentale. Cea mai importantă realizare culturală a fost apariția unei noi ediții sinodale a Sfintei Scripturi chiar în anul în care a doua conflagrație mondială lua sfârșit. Biblia sinodală din 1944 este, în cea mai mare parte, realizarea sa; îi aparține traducerea integrală a Noului Testament și a 24 de cărți vechi-testamentare.

Arhipăstoria sa a coincis cu un deceniu extrem de frământat, în care s-au succedat cu repeziciune nu mai puțin de trei regimuri dictatoriale – regalist (carlist), militar (antonescian) și comunist – iar România a suferit groaznică experiență a unui nou război mondial. A asistat la tragedia războiului, la crimele care l-au anunțat și la ororile care l-au însoțit, la pierderile teritoriale din august 1940 (Nordul Bucovinei, Basarabia, Nordul Ardealului și Sudul Dobrogei – Cadrilaterul) și la jertfele de vieți omenești pe care le-a presupus „campania din Est” dincolo de Nistru. A asistat apoi la ocuparea țării de armatele sovietice și la instaurarea regimului comunist în România.

Patriarhul cărturar Nicodim Munteanu a păstorit Biserica în vremuri tulburi și grele, cu mare responsabilitate, mult curaj și jertfelnicie.

Totodată, în acest an am cinstit memoria altui vrednic patriarh al Bisericii Ortodoxe Române: Iustin Moiescu. Născut la 5 martie 1910, în Căndești, comuna Albești, județul Argeș, orfan de război, viitorul patriarh a urmat strălucite studii teologice la Seminarul orfanilor de război „Patriarhul Miron” din incinta Mănăstirii Negru Vodă din Câmpulung (1922-1930) și, prin purtarea de grijă a patriarhului Miron Cristea, la Facultatea de Teologie din Atena (1930-1934), obținând doctoratul pentru excepționala teză intitulată: *Evagrie din Pont*. Viața, scrierile și învățătura (în limba greacă, Atena, 1937), premiată de Academia de Științe din Atena.

Revenit în țară, tânărul teolog Iustin Moiescu și-a început strălucita cariera didactică în 1937, ca profesor de Limba latină la Seminarul Nifon Mitropolitul din București (1937-1938). La cererea guvernului polonez, profesorul Moiescu a fost invitat să predea la catedra de Noul Testament a Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității din Varșovia în anul academic 1938-1939.

După izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial și invadarea Poloniei de către armatele germană și sovietică, Iustin Moiescu a deținut catedra de Noul Testament a Facultății de Teologie Ortodoxă de la Cernăuți-Suceava (1940-1946) și, începând cu 1 decembrie 1946, pe cea de Exegeză a Noului Testament a

Facultății din București, unde a predat până în anul 1956.

La 26 februarie 1956, profesorul de teologie Iustin Moiescu a fost ales arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului (hirotonit arhiereu la 15 martie, înscăunat la 18 martie), iar la 10 ianuarie 1957 devenea arhiepiscop al Iașilor și mitropolit al Moldovei și Sucevei (înscăunat la 13 ianuarie), păstorind 20 de ani. El i-a succedat patriarhului Justinian Marina în demnitatea de patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, fiind ales la 12 iunie 1977 (înscăunat la 19 iunie), păstorind până la moartea sa, petrecută la 31 iulie 1986.

Patriarhul Iustin Moiescu a fost un cercetător înzestrat, râvnitor și tenace, un om de o vastă cultură și un dascăl de vocație, cu o solidă formare universitară de tip occidental. Trecerea timpului nu a știrbit valoarea științifică a operei sale.

Ne rămân de la acest mare teolog român al veacului al XX-lea lucrări de referință precum: Sfânta Scriptură și interpretarea ei în opera Sfântului Ioan Hrisostom (în extras, Cernăuți, 1942), Originalitatea parabolilor Mântuitorului (în extras, 1945), Activitatea Sfântului Apostol Pavel în Atena (în extras, Iași, 1946), Ierarhia bisericească în epoca apostolică (Craiova, 1955).

De asemenea, strălucitul teolog român a realizat, în 1955, o traducere a unei lucrări fundamentale de teologie dogmatică comparată - Simbolica - aparținând profesorului grec Hristu Andrusos (1869-1935). Opera integrală a Patriarhului cărturar Iustin Moiescu, în șapte volume, a fost reeditată în anii 2002-2003 prin grija Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Calinic al Argeșului și Muscelului.

A fost, fără îndoială, un intelectual înzestrat cu un remarcabil spirit practic. Ca ierarh, Iustin Moiescu a demonstrat echilibru și discernământ, clarviziune și multă chibzuință, realism și înțelepciune practică în raporturile cu un regim ateu, care impusese Bisericii multe restricții și exercita mari presiuni asupra ierarhiei. Asemenea înaintașului său în scaunul patriarhal, vrednicul Patriarh Justinian, Iustin Moiescu a manifestat prudență și diplomație în relațiile cu un regim politic ostil, toate acțiunile sale fiind subordonate obiectivului supraviețuirii Bisericii în vremuri de prigoană. A urmat, așadar, aceeași „strategie de supraviețuire” pe care patriarhul Justinian o aplicase cu multă tenacitate și dârzenie.

Prin înțelepciune și diplomație, a reușit să obțină avizul autorităților pentru lucrările de consolidare și restaurare a peste 800 de biserici grav deteriorate de devastatorul cutremur din 4 martie 1977. Din inițiativa sa au fost restaurate: Catedrala Patriarhală, ansamblul mănăstirii Radu-Vodă din București, mănăstirile Negru-Vodă din Câmpulung-Muscel, Curtea de Argeș, Zamfira, Căldărușani,

Țigănești, Cheia, Viforâta, Dealu, Cernica, bisericile Sfântul Spiridon – Nou și Sfântul Gheorghe – Vechi din București; de asemenea, au fost zidite biserici în Zimnicea și Scheiul de Sus, jud. Dâmbovița.

Într-o vreme când autoritățile, aplicând un nechibzuit plan de „sistemizare urbană”, au demolat biserici și alte monumente istorice, fiind „osândite” să fie distruse de buldozere 20 de mănăstiri și biserici bucureștene reprezentative precum: Enei (1977), Albă – Postăvari (1984), Sfântul Nicolae – Jitnița (1986), Doamna Oltea (1986), Sfânta Vineri – Herasca (1987), Sfântul Spiridon – Vechi (1987) și Mănăstirile Cotroceni (1984), Pantelimon (1986) și Văcărești (1986-1987)[1], Patriarhul Iustin a reușit să salveze de la distrugere mai multe lăcașuri de cult prin aplicarea metodei de translare a monumentelor istorice, brevetată de inginerul constructor dr. Eugeniu Iordăchescu.

Prin această tehnică s-a reușit reamplasarea mai multor biserici amenințate, care au fost translatate pe distanțe cuprinse între 12 m și 289 m: biserica Mănăstirii Schitul Maicilor (1982), bisericile Sfântul Ilie – Rahova (1984), Mihai-Vodă (1984-1985), Sfântul Gheorghe – Capra (1985), Olari (1986), Sfântul Ioan – Piață (1986), Sfântul Ștefan – Cuibul cu barză (1988). Prin aceeași soluție tehnică a fost strămutat Palatul Sinodal de la Mănăstirea Antim (1985), actuala Bibliotecă a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

De asemenea, prin insistențele Patriarhului Iustin Moiescu, au fost salvate de la distrugere sau strămutare bisericile Colțea și Kretzulescu, care fuseseră închise de autorități, și biserica Sfântul Gheorghe – Nou, necropola Sfântului Voievod Constantin Brâncoveanu, pe care același patriarh o salvase de la ruina provocată de cutremurul din martie 1977.

De asemenea, a reușit să împiedice închiderea Catedralei Patriarhale și strămutarea reședinței patriarhale și a Administrației patriarhale și a Arhiepiscopiei Bucureștilor pe amplasamentul fostei mănăstiri Văcărești, un act cu o puternică încărcătură simbolică, care ar fi avut semnificația acceptării diminuării însemnătății Bisericii în viața societății românești. Patriarhii Justinian și Iustin s-au împotrivit cu multă fermitate acestui proiect, pe care au reușit să-l zădărnicească.

Patriarhul Iustin Moiescu a acordat o atenție deosebită activității editoriale. În primul rând, a avut inițiativa revizuirii traducerii Sfintei Scripturi, văzând astfel lumina tiparului o nouă ediție a Noului Testament (1979) și, ulterior, Biblia sinodală din 1982. Rezultatul conlucrării profesorilor de teologie Constantin Cornițescu, Ioan Mircea, Nicolae Petrescu, Dumitru Radu și a arhimandritului Bartolomeu Anania, pe atunci director al Institutului Biblic, Biblia sinodală era imprimată într-un tiraj

impresionant: 100.000 de exemplare. Au fost tipărite noi ediții ale cărților de cult și s-au elaborat noi manuale pentru învățământul teologic superior și pentru seminariile teologice.

De asemenea, Patriarhul Iustin a inițiat colecția „Părinți și Scriitori Bisericești”, din care au văzut lumina tiparului 37 de volume, cea mai consistentă colecție românească de texte patristice. Comisia Părinți și Scriitori Bisericești a fost reînființată în ianuarie 2008, prin cooptarea unor renumiți filologi și distinși teologi, din dorința de a relua publicarea traducerilor patristice după standarde și rigori științifice actualizate.

În timpul scurtei, dar rodnicei sale arhipăstoriri, deși un nou val de represiune s-a abatut asupra Bisericii, au fost publicate lucrări fundamentale, precum colecția Arta creștină în România, în șase volume, iar revistele centrale bisericești și cele mitropolitane au avut o apariție neîntreruptă. Într-o vreme în care regimul politic încerca să impună societății românești ateismul materialist, Patriarhul Iustin Moiescu a dăruit lucrări fundamentale culturii teologice românești, o nouă ediție sinodală a textului scripturistic, cărți de cult diortosite, traduceri patristice valoroase și noi manuale pentru învățământul teologic.

Deși a avut o arhipăstorire de numai nouă ani, Patriarhul Iustin Moiescu rămâne în istoria Bisericii noastre drept un mare cărturar, dascăl de vocație, teolog erudit, ierarh de mare prestigiu și păstor înțelept și realist, unul dintre stâlpii Bisericii noastre în anii sumbri ai dictaturii comuniste.

De asemenea, în anul 2019, cinstim memoria traducătorilor de cărți bisericești, mai întâi traducători ai textului sfânt al Scripturii, de la autorii necunoscuți ai textelor rotacizante (Codicele Voronețean, Psaltirea Șcheiană, Psaltirea Voronețeană, Psaltirea Hurmuzaki), diaconul Coresi (cca 1515-cca 1583) – „părintele literaturii române” și primul „editor al cărții românești pentru frații săi de pretutindeni”[2] – și Filip Moldoveanu, primii traducători în limba română ai Evangheliilor (Tetraevanghel, Brașov, 1560-1561, respectiv Tetravanghelul slavo-român, Sibiu, cca 1550), la Simion Ștefan, mitropolitul Ardealului (1643-țiu./iul. 1656), ieromonahul Silvestru, egumen la Mănăstirea Govora, autorii traducerii Noului Testament de la Alba Iulia (1648).

De asemenea, îi pomenim cu recunoștință pe: Nicolae Milescu Spătarul (1636-1708), frații Radu și Șerban Greceanu și Mitrofan (cca 1640-1702), fost episcop de Huși și viitor episcop al Buzăului, traducătorii Bibliei lui Șerban Cantacuzino. Îl amintim cu pioșenie și pe mitropolitul Dosoftei al Moldovei (1671-1673, 1675-1686), autorul Psaltirii în versuri (Uniev, 1673), dar și al unei traduceri în proză a

psalmilor (Psaltire de-nŃeles, Iași, 1680). Psalmii versificați de acest ierarh cărturar – primul poet al culturii române – constituie, fără îndoială, cea mai importantă operă poetică din istoria literaturii române vechi.

De asemenea, pomenim cu evlavie numele Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul (1708-1716), cel care a tipărit, la București, o Evanghelie greco-română (1693), o Psaltire românească (1694) și a tradus o carte de rugăciuni cu titlul Acatistul către Preasfânta Născătoare de D<u>mnezău și cu alte rugăciuni (Snagov, 1698).

În secolul al XIX-lea, Sfântul Mitropolit Andrei Șaguna al Ardealului (1864-1873) a publicat o nouă ediție a Sfintei Scripturi – Biblia de la Sibiu (1856-1858) –, prima ediție ilustrată a textului sfânt din cultura română. În secolul al XX-lea, s-au distins în activitatea de traducere a textului biblic preoții Gala Galaction (1879-1961) și Vasile Radu (1887-1940), Constantin Cornițescu (n. 1938), Ioan Mircea (1903-1997), Nicolae Petrescu (1908-2001), Dumitru Radu (1926-2014) și mitropolitul Bartolomeu (Valeriu) Anania (1921-2011), care a realizat diortosirea integrală a textului Sfintei Scripturi (București, 2001).

De asemenea, omagiem pe ierarhii cărturari, care, încurajați de domni cultivați, au „îmbisericit” limba română, un proces de lungă durată care a întâmpinat numeroase piedici. Începută în epoca lui Matei Basarab (1632-1654) și Vasile Lupu (1634-1653), prin citirea cuvântului de învățătură (cazania) în limba vorbită și traducerea rânduielilor tipiconale, introducerea limbii române în cult a făcut progrese în epoca lui Șerban Cantacuzino (1678-1688), prin impunerea lecturilor biblice (Evanghelia și Apostolul) în românește, și s-a desăvârșit prin activitatea mitropoliților Antim Ivireanul (27 ian. 1708-†sept. 1716) și Neofit Cretanul (27 ian. 1738-†16 iun. 1753), a episcopilor râmniceni Damaschin Dascălul (1708-1725), Chesarie (1774-1780) și Filaret (1780-1792), care au pus la dispoziția Bisericii toate cărțile de ritual necesare cultului.

Îi comemorăm în acest an și pe traducătorii scrierilor patristice, postpatristice și ale lucrărilor teologilor moderni, dintre care amintim aici pe marii Mitropoliți Veniamin Costachi al Moldovei (1803-1808, 1812-1821, 1823-1842, †18 dec. 1846), Grigore Dascălul (1823-†22 iun. 1834), și Iosif Gheorghian (1829-†24 ian. 1909) ai Țării Românești, care au continuat vechea tradiție românească de traducere și tipărire scrierilor Sfinților Părinți, impulsionată de școala de traducători de la Neamț organizată de Sfântul Paisie Velickovski (1722-†15 nov. 1794).

În secolul al XX-lea o impresionantă activitate de traducere a scrierilor patristice au desfășurat preoții profesori universitari Dumitru Fecioru (18 iul. 1905-†22 febr. 1988), Teodor Bodogae (10 mart. 1911-†22 nov. 1994) și Dumitru Stăniloae (16

nov. 1903-†5 oct. 1993) – al cărui nume va rămâne mereu asociat cu traducerea Filocaliei –, precum și preotul Olimp Căciulă (1905-1979), profesor la Seminarul Nifon din București și inspector general bisericesc în Administrația Patriarhală. În ce privește literatura hagiografică, evocăm numele mitropolitului Dosoftei al Moldovei, căruia îi datorăm traducerea și prelucrarea izvoarelor hagiografice grecești și slavonești într-o lucrare monumentală, în 4 volume, intitulată Viața și petrecerea sfinților (Iași, 1682-1686).

Nu în ultimul rând, îi pomenim cu recunoștință pe dascălii de psaltichie care au contribuit la „românirea” cântărilor, dintre care amintim aici pe: Filothei sin Agăi Jipei, autorul primei culegeri de cântări religioase cu text românesc – Psaltichia rumânească” (1713) –, Anton Pann (1796-1854), Macarie Ieromonahul (1770-1836), Dimitrie Suceveanu (1816-1898) și Ion Popescu-Pasărea (1871-1943).

Binecuvântăm deschiderea lucrărilor Conferinței pastoral-misionare de toamnă a clericilor din Arhiepiscopia Bucureștilor, rugându-ne Preasfintei Treimi să reverse darurile Sale cele bogate asupra tuturor slujitorilor sfintelor altare.

† Daniel

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

basilica.ro